

Fimmtudaginn 25. september 1997.

Nr. 385/1996.

Vátryggingafélag Íslands hf.

(Jóhannes Sigurðsson hrl.)

gegn

Kristni Ó. Kristinssyni

(Jón Steinar Gunnlaugsson hrl.)

og gagnsök

Vátrygging. Innbústrygging.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómaramarnir Garðar Gíslason, Arnljótur Björnsson og Gunnlaugur Claessen.

Aðaláfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 16. október 1996 og krefst aðallega sýknu, en til vara lækkunar á kröfum gagnáfrýjanda. Einnig krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi áfrýjaði héraðsdómi fyrir sitt leyti til Hæstaréttar með stefnu 16. janúar 1997 og krefst þess aðallega, að aðaláfrýjandi verði dæmdur til að greiða 5.400.000 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt vaxtalögum nr. 25/1987 frá 21. júlí 1995 til greiðsludags. Til vara krefst hann greiðslu á 3.927.200 krónum með dráttarvöxtum eins og í aðalkröfu. Þá krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti. Til þrautavara krefst gagnáfrýjandi staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Fyrir Hæstarétti er komið fram, að nafni vátryggingafélagsins Skandia hf., sem var stefndi í héraði, var breytt 1. nóvember 1996 í VÍS-vátrygging hf., en síðar tók Vátryggingafélag Íslands hf. við réttindum og skyldum þess félags. Breytist heiti málsins í samræmi við það.

I.

Gagnáfrýjandi krefur aðaláfrýjanda um bætur vegna innbrots. Samkvæmt gögnum málsins hafði hann hjá aðaláfrýjanda vátryggingu á innbúi í íbúðarhúsi að Skólatúni I, Vatnsleysustrandarhreppi, fyrir tímabilið frá 1. ágúst 1994 til 1. ágúst 1995. Gagnáfrýjandi og Hrafnhildur Þórarinsdóttir, sambúðarkona hans, munu hafa búið í

húsinu til seinni hluta árs 1993. Svo sem greinir í héraðsdómi, fluttust þau af landi brott í nóvember 1993, og var húsið þá leigt nafngreindri konu. Innbú, sem málið er risið af, var geymt áfram í húsinu, að mestu á háalofti.

Síðla árs 1994 fluttist kona þessi úr húsinu, og við tók annar leigutaki, sem virðist hafa verið óreglumaður. Páverandi lögmaður gagnáfrýjanda annaðist fyrir hans hönd samskipti við leigutaka. Í héraðsdómi er að nokkru greint frá efni bréfs, sem lögmaðurinn ritaði gagnáfrýjanda og sambúðarkonu hans 6. janúar 1995. Í bréfinu kemur fram, að lögmaðurinn hafi 21. desember 1994 farið í húsið og hitt þar fyrir mann, sem kvaðst dveljast þar með leyfi leigutaka. Lögmaðurinn lét þá skipta um útidyraskrá og tók lykla að henni með sér, en mun hafa skilið við manninn innan dyra. Ekki liggur fyrir, hvernig læsingarbúnaði útidyra var háttað. Samkvæmt framburði vitnis, sem átti heima í næsta nágrenni, bjó leigutakinn ásamt öðru fólki í Skólatúni I fram undir janúarlök 1995. Er óvíst, hvernig leigutaki gekk frá útidyrum á tímabilinu frá 21. desember 1994, þar til hann fluttist úr húsinu, og hvort hann fór þá frá húsinu ólæstu.

Hinn 30. janúar 1995 komu rannsóknarlögreglumenn að húsinu. Voru aðaldyr opnar og rúða brotin í dyrum. Þegar inn var komið, blöstu við bækur, matarleifar og ýmsir munir á víð og dreif. Dyr á bílskýli voru opnar, og lá hurðin brotin á jörðinni. Rannsóknarlögreglumennirnir lokuðu húsinu að athugun lokinni, en í skýrslu þeirra segir, að auðvelt hafi verið að komast inn í húsið, þar sem rúða var brotin í aðaldyrum. Síðar sama dag komu lögreglumenn úr Keflavík á vettvang.

Svo sem greinir í héraðsdómi, bar Eggert N. Bjarnason rannsóknarlögreglumaður, sem var kunnugur gagnáfrýjanda og bjó í Vogum á Vatnsleysuströnd, fyrir dómi, að hann hefði á vinnustað sínum frétt af innbroti í Skólatún I. Hafi hann farið ótilkvaddur á staðinn og séð, að allt var í drasli á gólfum og engin merki þess, að búið væri í húsinu. Hann hafi síðan læst dyrum og neglt fyrir útihurð, þar sem rúða var brotin. Eggert bar og, að hann hefði síðar komið að húsinu, og hafi þá verið búið að rífa frá spjald, sem hann hafði neglt fyrir gluggann. Kvaðst hann ekkert geta borið um dagsetningar í þessu sambandi.

Hinn 12. febrúar 1995 óskaði gagnáfrýjandi, sem þá var staddur á

Íslandi vegna læknisaðgerðar, eftir aðstoð lögreglunnar í Keflavík vegna þjófnaðar og skemmdarverka í húsinu. Lögreglumenn komu á vettvang samdægurs. Segir í lögregluskýrslu, að rúða í útídyrahurð hafi verið brotin. Er því síðan lýst meðal annars, að ljósakróna og veggljós í tilgreindum herbergjum hafi verið tekin á brott og ýmsir munir hafi verið á víð og dreif um gólf á íbúðarhæð hússins. Einnig hafi verið búið að dreifa búslóð um geymsluloftið.

II.

Eins og getið er um í héraðsdómi, segir í váttryggingarskilmálum innbústryggingarinnar, sem mál þetta er risið af, að váttryggingin gildi „á heimili váttryggingartaka, sem nefnt er í skírteini þessu“. Samkvæmt váttryggingarskírteininu er váttryggingarstaður „Skóla-tún“.

Í 3. gr. skilmálanna er ekki skýrt nánar, hvað felist í orðinu heimili. Þar eru ekki heldur undanþáguákvæði um dvöl váttryggingartaka eða váttryggðs fjarri váttryggingarstað eða útleigu íbúðarhúsnæðis, þar sem váttryggðir lausafjármunir eru, sbr. hins vegar ákvæði í 7. lið 4. gr. skilmálanna, er varðar búsetu í sumarhúsum.

Aðaláfrýjandi átti þess kost að kveða nánar á um framangreind atriði í váttryggingarsamningnum, en gerði það ekki. Verður því ekki fallist á með aðaláfrýjanda, að umrætt ákvæði 3. gr. váttryggingarskilmálanna girði fyrir rétt gagnáfrýjanda til váttryggingarbóta úr hendi aðaláfrýjanda.

III.

Skilmálar innbústryggingarinnar kveða í 7. lið 4. gr. á um greiðsluskyldu félagsins vegna tjóns af innbroti í læsta íbúð. Segir þar einnig, að skilyrði greiðsluskyldu sé, að á vettvangi séu greinileg merki um, að brotist hafi verið inn.

Samkvæmt fyrrnefndu bréfi lögmanns gagnáfrýjanda 6. janúar 1995 og framburði lögmannsins fyrir dómi virtist honum búslóðin vera óhreyfð, þegar hann fór upp á geymsluloftið 21. desember 1994. Þegar áðurgreindur framburður lögreglumanna um ummerki á vettvangi í janúar og febrúar 1995 er virtur, verður að telja nægilega leitt í ljós, að brotist hafi verið inn í húsið á váttryggingartíma. Leggja verður til grundvallar, að þá hafi verið stolið munum úr inn-

búi gagnáfrýjanda. Ber aðaláfrýjandi því sönnunarbyrði um, að einstakir munir hafi horfið eða skemmst af öðrum orsökum en innbroti í læst íbúðarhús.

IV.

Aðaláfrýjandi heldur því fram, að gagnáfrýjandi hafi misst rétt til váttryggingarbóta vegna vanrækslu á ýmsum skyldum, sem á honum hafi hvílt eftir váttryggingarsamningnum.

Í fyrsta lagi telur aðaláfrýjandi, að áhætta félagsins hafi af völdum gagnáfrýjanda aukist fram yfir það, sem ætla má, að haft hafi verið í huga, þegar váttryggingarsamningurinn var gerður. Vísar aðaláfrýjandi um það til 45. gr. og 46. gr. laga nr. 20/1954 um váttryggingarsamninga. Röksemdir hans þar að lútandi eru raktar í héraðsdómi. Ekki verður talið, að aðaláfrýjandi geti borið þær fyrir sig, þar eð framangreindum lagaákvæðum um aukna áhættu verður ekki beitt, nema hætta, sem mótbárur félagsins lúta að, sé sérstaklega nefnd í váttryggingarskírteini. Er hvorki vikið að þeim atriðum, sem aðaláfrýjandi ber fyrir sig um þetta efni, í váttryggingarskírteini né skilmálum, er því fylgja og telja verður hluta þess.

Í öðru lagi styður aðaláfrýjandi kröfur sínar við það, að gagnáfrýjandi hafi gerst sekur um brot á varúðarreglum, sem skylt sé að gæta samkvæmt 51. gr. laga nr. 20/1954. Um það hefur hann einkum vísað til 11. gr. skilmálanna, sem ber fyrirsögnina „Ráðstafanir til að varna tjóni“. Meginefni greinarinnar er svohljóðandi: „Þegar váttryggingaratburðurinn hefur gerst eða hætta er á, að hann muni bera að höndum, ber váttryggðum að reyna að afstýra tjóninu.“ Samkvæmt fyrirsögn og orðalagi ákvæðis þessa varðar það einungis atvik, sem greind eru í 52. gr. laga nr. 20/1954. Verður 11. gr. skilmálanna ekki talin til varúðarreglna í merkingu 51. gr. laganna.

Aðaláfrýjandi ber enn fremur fyrir sig vanrækslu gagnáfrýjanda um ráðstafanir í því skyni að varna tjóni. Hér að framan og í hinum áfrýjaða dómi eru rakin ýmis atriði úr bréfi, sem þáverandi lögmaður gagnáfrýjanda ritaði honum og sambúðarkonu hans 6. janúar 1995, en þau dvöldust þá á Spáni. Heldur aðaláfrýjandi því fram, að gagnáfrýjandi hafi með þessu bréfi fengið vitneskju um yfirvofandi tjónshættu. Með því að hafast ekki að þrátt fyrir þetta tilefni hafi gagnáfrýjandi vanrækt þá skyldu, sem á honum hvíldi gagnvart

aðaláfrýjanda, að gera nauðsynlegar ráðstafanir til að afstýra váttryggingaratburði. Fallast má á, að gagnáfrýjandi hafi sýnt skeytningarleysi í þessu efni. Ekki þykja þó næg efni til að meta hegðun hans stórkostlegt gáleysi, en samkvæmt 2. mgr. 52. gr. laga nr. 20/1954 er slíkt gáleysi váttryggðs meðal skilyrða þess, að beitt verði ákvæðum 11. gr. váttryggingarskilmála. Þarf þá ekki að fjalla sérstaklega um önnur skilyrði 11. gr. þeirra og 1. mgr. 52. gr. laganna.

V.

Gagnáfrýjandi heldur því fram, að hann eigi kröfu á váttryggingarfjárhæð innbústryggingarinnar óskertri að frádregnu andvirði þeirra búsmuna, sem ekki fóru forgörðum. Vísar hann um það til 2. mgr. 39. gr. laga nr. 20/1954.

Í málsgögnum er hvergi að finna vísbendingu um, að málsaðilar hafi samið svo um, að váttryggingarfjárhæð skuli teljast vera váttryggingarverð innbús þess, sem gagnáfrýjandi átti að Skólatúni I. Hefur hann engin haldbær rök fært fyrir því, að váttryggingin sé verðsett. Af þeim sökum verður lagaákvæði þessu ekki beitt í málinu. Fer því um ákvörðun bóta eftir 6. gr. váttryggingarskilmála innbústryggingarinnar og almennum reglum um váttryggingarverð í lögum nr. 20/1954, sbr. einkum 37. gr. og 1. mgr. 39. gr. þeirra.

Gagnáfrýjandi telur váttryggingarfjárhæðina hafa verið 5.500.000 krónur á þeim tíma, sem hér skiptir máli. Sjálfur metur hann muni þá, sem ekki týndust, á 100.000 krónur. Í samræmi við það nemur aðalkrafa gagnáfrýjanda 5.400.000 krónum. Að öðru leyti er krafa hans um bætur fyrir tjónið alveg ósundurliðuð. Fyrir liggja tvö bréf, annað frá gagnáfrýjanda og hitt frá sambúðarkonu hans, þar sem taldir eru upp margir hlutir, sem þau halda fram, að hafi horfið við innbrot í Skólatún I. Gagnáfrýjandi hefur enga grein gert fyrir verðmæti muna þessara, svo sem honum var skylt að gera samkvæmt 22. gr. laga nr. 20/1954. Er því ekki unnt að taka afstöðu til þess, hvert hafi verið váttryggingarverð þeirra hluta, sem hann krefst bóta fyrir. Þá liggja eigi fyrir viðhlítandi upplýsingar um muni, sem ekki hurfu og voru enn í húsinu, þegar gagnáfrýjandi kom að eftir innbrot. Sama á við um hluti, er síðar fundust og skilað var til hans. Upplýsingar um verð og ástand þeirra eru ekki heldur tiltækar.

Af þessum ástæðum eru þeir annmarkar á kröfum gagnáfrýjanda,

að ekki verður felldur dómur á þær. Gerist því ekki þörf á að taka afstöðu til þess, hvort samningur um hækkun váttryggingarfjárhæðar sé skuldbindandi fyrir aðaláfrýjanda.

Samkvæmt þessu verður að fella hinn áfrýjaða dóm úr gildi og vísa málinu sjálfkrafa frá héraðsdómi. Eftir atvikum er rétt, að hvor aðili beri sinn kostnað af málinu í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Máli þessu er vísað frá héraðsdómi.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.
